

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของภาคประชาชนและชุมชน^๑

“...แต่พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่า พอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีควมโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

ความพอเพียงในนิยามของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มิได้หมายความว่าเพียงแต่บุคคลพึ่งตนเองได้ (Self-Sufficiency) แต่เศรษฐกิจพอเพียง หรือ Sufficiency Economy มีความหมายกว้างมากกว่า เพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แนวทางสำหรับปรับใช้ได้เฉพาะบุคคล หรือเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่การหยุดอยู่กับที่ แต่เศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้ทั้งกับกลุ่มบุคคล ชุมชน มีความเป็นพลวัตสามารถพัฒนาได้ตามเหตุผลให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสรุปคือ เศรษฐกิจพอเพียงมี ๓ ระดับ คือ

ระดับที่หนึ่ง - เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เห็นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีพอกิน มีอาหาร สามารถสนองความต้องการพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ของครอบครัวได้ มีความเป็นอยู่คุณภาพชีวิตที่ดีก่อน ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต ไม่ประมาท รู้จักการแบ่งปัน พึ่งตนเองและช่วยเหลือกันในครอบครัวได้

เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้วิชาการ และทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างสมดุล เพื่อจะได้ละเว้นการประพฤติมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูลแบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจหรือกระทำการใดๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของ

^๑ คัดลอกและเรียบเรียงจากหนังสือ **ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง** ของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐ และหนังสือ **การประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒** ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๔. เพื่อเผยแพร่ในการประชุมประจำปี ๒๕๕๔ ของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง “อะไร คือ เศรษฐกิจพอเพียง” วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี.

ความมีเหตุผล พอเหมาะพอประมาณกับสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ แล้วพิจารณาฝึกปฏิบัติเช่นนี้จนสามารถทำตนให้เป็นที่พักพิงของตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

ระดับที่สอง - เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ ยกกระดับความพอเพียงเป็นระดับกลุ่ม มีการรวมตัว ทั้งความคิด ความร่วมมือ ความช่วยเหลือส่วนรวม รักษาผลประโยชน์ภายในชุมชน มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยน การจัดการและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ของคนในชุมชน มุ่งเน้นความสามัคคีและสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ระดับที่สาม - เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวไกล ระดับสร้างเครือข่าย เน้นความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่มองค์กรเอกชน หรือธุรกิจภายนอก โดยประสานงาน ให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

การปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และความฟุ่มเฟือย การดำรงชีพอย่างจริงจัง
๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม
๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ในทางค้าขาย การประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
๔. ไม่หยุดนิ่งที่ใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมด ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงเพราะยังมีบุคคลจำนวน มิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละอาย

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ปรัชญาฯ

นายประยงค์ รัตนรงค์

อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช

นายประยงค์ รัตนรงค์ ผู้นำชุมชนไม้เรียง อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช เป็นบุคคลที่เปี่ยมไปด้วยความคิด ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และ

คุณธรรม เป็นผู้นำให้ชาวบ้านในชุมชนไม้เรียงลุกขึ้นมาต่อสู้ เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองและของชุมชน โดยเริ่มจากแนวคิดหลักคือ “การพึ่งพาตนเอง” มีผลงานโดดเด่นจนเป็นที่ รู้จักและยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับภูมิภาค และได้รับ รางวัลมูลนิธิรามอนแมกไซไซ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗

ความรู้

- เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และสนใจศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา จึงทำให้ รู้เห็นทันต่อความเคลื่อนไหวความเปลี่ยนแปลง และ เกิดความคิดริเริ่มพัฒนาตนเองเป็นปัญญาชนท้องถิ่นที่มี ส่วนสำคัญในการร่วมกันแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้าน โดยเฉพาะ ปัญหาเรื่องยางพารา ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนภาคใต้
- มีการจัดเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมทุกด้าน สำหรับจัดทำ แผนแม่บทชุมชน จึงพบว่า เกษตรกรในชนบทเป็น ผู้ครอบครองทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชน ซึ่งรวมถึงทุน ที่ไม่ใช่เงิน แต่มีคุณค่า เช่น ทุนที่เป็นทรัพยากร ผลผลิต ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา และทุนทางสังคม ซึ่งจะเป็นจุดแข็งของชุมชน แต่ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาด ความรู้ในการจัดการทุน ทำให้คนภายนอกชุมชนเข้ามา จัดการทุนของชุมชน ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับ คนภายนอกชุมชน

คุณธรรม

- เป็นผู้ยึดถือคุณธรรม ทั้งความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มาเป็นเครื่องมือของการดำเนินชีวิต เมื่อ ประสบความสำเร็จก็ได้นำประสบการณ์ไปขยายผลให้ ผู้อื่นที่สนใจไปแก้ปัญหามาได้ กลายเป็นตัวอย่าง ต่อเนื่องไปกว้างขวางมากขึ้น
- มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง มีความสุข ความสงบ ตามอัตภาพ ทั้งตัวเองและครอบครัว มีเวลาและความ อิสระในการคิด ทำ และร่วมมือกับผู้อื่น โดยให้ความ เเท่าเทียม ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น ทำสิ่งที่เกิดประโยชน์ กับผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และเมื่อได้พิจารณาอย่าง ถี่ถ้วนแล้วว่าสิ่งที่ทำเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์แล้ว ก็จะทำ จนสำเร็จไม่มีการทอดถอย

ความพอประมาณ

- เริ่มการพัฒนาด้วยการนำชาวบ้านให้รวมกลุ่มกันพัฒนา และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองและชุมชน โดยใช้

แนวคิด “การพึ่งพาตนเอง” พึ่งพาความสามารถของตนเองให้อยู่รอดได้ เริ่มจากการเรียนรู้ทำความเข้าใจตนเอง และรู้จักชุมชนของตนเอง วิเคราะห์ตนเองว่าเป็นใคร มีบทบาทหน้าที่และมีอาชีพอะไร ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่คืออะไร สิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมเป็นอย่างไร มีจุดแข็งหรือจุดอ่อนอย่างไร

- **สนับสนุนให้ชาวบ้านจัดทำบัญชีครัวเรือน** สสำรวจรายรับรายจ่ายและรายการบริโภคของครอบครัวชาวบ้าน และให้มีการจดบันทึกบัญชีไว้โดยละเอียด แล้วจึงวิเคราะห์แยกประเภทการใช้จ่าย ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักตนเองเกี่ยวกับการบริโภคหรือการใช้จ่าย และสามารถพิจารณาตัดการใช้จ่ายสิ่งที่ไม่เหมาะสมได้ เมื่อควบคุมการใช้จ่ายได้ก็จะมีเงินเหลือมากขึ้น และพบว่าชุมชนต้องจ่ายเงินซื้อหาสินค้าจากที่อื่น ทำให้เกิดแนวคิดการประกอบอาชีพ เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชน และเกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบย่อยๆ

ความมีเหตุผล

- **สรุปประสบการณ์ ทบทวนปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์อนาคต** ทำให้พบว่าปัญหาของเกษตรกรในชุมชนอยู่ที่อำนาจการจัดการด้านต่างๆ อาทิ การกำหนดคุณภาพ การกำหนดน้ำหนัก และการกำหนดราคา ตกอยู่ในมือของพ่อค้าหรือผู้ซื้อเป็นผู้กำหนด ชุมชนไม่เรียงร่วมกันวางแผนสร้างแนวทางแก้ปัญหาให้กับตนเอง ตั้งแต่ระบบการผลิตการแปรรูป จัดการด้านการตลาด โดยการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรทำสวนไม้เรียง สร้างโรงงานแปรรูปน้ำยางสดเป็นยางแผ่นอบแห้ง และยางแผ่นรมควันตามความต้องการของตลาดตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดการทรัพยากรของชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ลดขั้นตอนที่เป็นภาระและค่าใช้จ่ายของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก
- **มีบทบาทในการจัดระบบภายในชุมชน และการสร้างธุรกิจร่วมกันของเครือข่าย ยมนา (ยาง ไม้ผล นาข้าว)** ใช้ระบบการพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และทั้งในอาชีพเดียวกัน และต่างอาชีพ จากเดิมที่เป็น การแลกเปลี่ยนข้าวของซึ่งกันและกัน ได้พัฒนาความร่วมมือกันเป็นธุรกิจชุมชนในรูปแบบของการจัดตั้งบริษัท

และจากการเป็นผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์ต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมชัดเจน ทำให้เกิดความร่วมมือเชื่อถือได้จากหลายฝ่ายในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่างๆ

ภูมิคุ้มกัน

- **ร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจัดทำแผนแม่บทชุมชน** ทำให้คนในชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในเรื่องตัวเองและผลกระทบจากภายนอก ได้ข้อสรุปและนำข้อสรุปมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ได้แนวทางในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และได้แนวทางพัฒนาให้เกิดสิ่งดีๆ ขึ้นใหม่
- **ร่วมจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือของชุมชนที่จะใช้จัดการทุนของชุมชนโดยชุมชนเอง** เพื่อเพิ่มมูลค่าทรัพยากร แก้ปัญหาของชุมชน และเพื่อการพึ่งพาอาศัยกัน สร้างประโยชน์ให้กับเกษตรกร กับองค์กรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์และอย่างเป็นธรรม โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้ผู้ที่สนใจต้องการทำในระบบวิสาหกิจชุมชน เรียนรู้การจัดการองค์กร สร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน การคิดต้นทุน การวิเคราะห์สถานการณ์ การวิเคราะห์ตลาด

การใช้ข้อมูลการใช้ประสบการณ์เสริมด้วยวิชาการ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นคงของกิจกรรม ความอยู่รอดของชุมชน

นายจันท์ที ประทุมภา ต.ตลาดไทร อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา

นายจันท์ที ประทุมภา เป็นเกษตรกรที่ได้ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดำเนินทางสายกลางในการดำรงชีวิต และทำการเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น โดยมีการแบ่งพื้นที่การใช้สอยให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากพื้นที่

ความรู้

- เป็นผู้เรียนรู้ พัฒนาคณะ จนสามารถแก้ปัญหาตนเองได้และถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้ สร้างตัวแบบทฤษฎีใหม่ในเครือข่าย ทำให้ได้รับการยอมรับเป็นปราชญ์ชาวบ้านอีสาน เป็นประธานศูนย์อบรมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นวิทยากรร่วมกับวิทยากรเครือข่าย อบรมหลักสูตร “วปอ.ภาคประชาชน”

คุณธรรม

- นำหลักธรรมมาใช้กับตนเองและครอบครัว ด้วยการยึดคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีสติปัญญาและอดทน สมาชิกในครอบครัวไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขทั้งปวง ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นมีความสุข
- สร้างสังคมพอเพียงด้วยการ “เก็บแต่พอดี เหลือไปช่วยผู้อื่น” เป็นประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จ.นครราชสีมา และกลุ่มเครือข่ายทฤษฎีใหม่ มีเงิน

สวัสดิการให้สมาชิกยามเจ็บไข้ ป่วย ตาย ให้สมาชิกยืมเงิน โดยไม่คิดดอกเบี้ยรับ ผากเงินโยเก็บเงินสมาชิกแรกเข้า ๑๐๐ บาท เป็นเวลา ๕ ปี

- เป็นที่ปรึกษา ธ.ก.ส. ระดับประเทศ และร่วมเป็นสมาชิกที่ปรึกษากลุ่มต่างๆ ในชุมชน

ความพอประมาณ

- เรียนรู้ด้วยตนเองจากวิกฤตชีวิตที่ประสบภาวะหนี้สิน ต้องนำทรัพย์สินของตนเองออกขาย นำที่ดินไปจำนอง และไปทำงานรับจ้างที่มาเลเซีย แต่ได้ใช้ความวิริยะทำงานหนัก อดออม ภายในเวลา ๑ ปี จึงมีเงินเก็บออมมาใช้หนี้และไถ่ที่นาคืนได้
- ดำรงตนอย่างสมถะ มีที่ดินสำหรับทำเกษตรเลี้ยงชีพ ไม่มีภาระหนี้สิน โดยอาศัยแรงงานในครอบครัวผลิตอาหารไว้ทานเองในครอบครัว ให้ “พอมีกินเหลือกินแจก”
- เริ่มต้นวิถีเกษตรแบบผสมผสานตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ จากการเรียนรู้จากแปลงเกษตรของพ่อผาย สร้อยสะกลาง โดยเริ่มจากการใช้ทุนที่มีอยู่กับตัว คือ “สองมือ” และขุดสระน้ำทำให้เริ่มกักเก็บน้ำได้

ความมีเหตุผล

- ใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างหลากหลาย ใช้องค์ความรู้ปลูกพืชผลหลายชนิดร่วมกัน เรียบง่ายไม่ติดตำราผสมผสานทุกส่วนให้เกิดความพึ่งพิงอิงกัน ทั้งไม้ยืนต้น ไม้ผล ไม้ใช้สอย พืชผัก พืชสมุนไพร
- มีการวางแผนการปลูกพืช “ให้มีกินตลอดปี” โดยการสำรวจความต้องการซื้อผักของกลุ่มแม่บ้าน รวมทั้งปลูกผัก “ทุกอย่างที่เขาซื้อกิน” จากแหล่งตลาดในชุมชน มีรายได้รายวันจากพืชผัก รายเดือนจากปลา สัตว์เลี้ยง และรายปีจากไม้ยืนต้น ตลอดจนจนแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่น กั๊วย น้ำเสาวรส น้ำมะพร้าว และขยายพันธุ์พืชเอง

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

- ปิดรูรั่วด้วยการ “ทำแทนจ่าย” สร้างความมั่นคงด้านอาหารห้วยการ “สะสมบ้านาณูชีวิตที่มีทั้งพืชผักสมุนไพร ไม้ผล ไม้ยืนต้น” และมีกลุ่มเครือข่ายแลกเปลี่ยนแบ่งปันอาหารและรวมกันขายในตลาดชุมชน
- ไม่มีภาระหนี้สิน มีเงินออม ปลูกพืชสมุนไพรนำมาใช้

- รักษาโรคในครอบครัวและเผยแพร่ต่อผู้อื่นในชุมชน
- **สร้างองค์ความรู้ของท้องถิ่น** ผลิต “ตำราปลูกผักหวานบ้าน” ผลิตปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชใช้เอง

นางคอสหะมี แลแมน
ชาวบ้านยะโฮ ด.จะนะ
อ.จะนะ จ.นราธิวาส

นางคอสหะมี แลแมน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจบัณฑิต การจัดการบัญชี สามีเป็น รองนายกองค์การบริหารส่วน

ตำบลจะนะ ครอบครัวมีความอบอุ่น มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีมั่นคงมีใจรักยึดอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนยางพาราและสวนลองกอง แม้อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยสูง เป็นผู้นำชุมชนเป็นอาสาสมัครของหมู่บ้าน และคณะกรรมการต่างๆ ของหมู่บ้าน จึงเป็นที่รักและไว้วางใจของชาวบ้าน

ความรู้

- **เป็นผู้เฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ** โดยการเข้ารับการศึกษาอบรมในหลักสูตรต่างๆ ที่ส่วนราชการจัดขึ้น เช่น หลักสูตรการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต หลักสูตรการจัดทำแผนธุรกิจชุมชน โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการจังหวัดชายแดนภาคใต้โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ OTOP เป็นการพัฒนาตนเองและนำความรู้ในหลักสูตรต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการขยายผลให้กับเพื่อนบ้านเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีคุณภาพดี

คุณธรรม

- **เป็นคนมีเมตตาและคุณธรรม** เช่น เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดูแลคนป่วยและผู้สูงอายุ โดยหมั่นไปเยี่ยมเยียนพูดคุยให้กำลังใจ และใช้เงินส่วนตัวช่วยเหลือในรายที่ประสบความลำบากยากแค้น ให้การแบ่งปันและขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ และผู้สนใจทั่วไป โดยรับเป็นสถานที่ดูงานและเป็นวิทยากรบรรยาย และถ่ายทอดความรู้ในการทำอาชีพเสริมโดยไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ

- **ยึดหลักความพอดี** กล่าวคือ พออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการวางแผนการประกอบอาชีพ และการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ

- **พัฒนาตนเองจนเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจ** แต่งกายสวยงาม เป็นการอนุรักษ์การแต่งกายตามประเพณีของชาวมุสลิม

ความพอประมาณ

- **มีการทำบัญชีครัวเรือน** ซึ่งช่วยให้ทราบรายรับรายจ่ายของตนเองและครอบครัวสามารถนำไปตัดสินใจการใช้จ่ายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ใช้อย่างพอประมาณ และได้ถ่ายทอดความรู้ด้านบัญชีให้กลุ่มสมาชิกปักจักรผ้าคลุมหมม และกลุ่มแม่บ้านทำขนมในการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่ม ให้มีความโปร่งใส ยุติธรรมโดยใช้ความรู้ที่เรียนมาปรับใช้ให้เข้าการดำเนินชีวิต

ความมีเหตุผล

- **ใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ทั้งในด้านความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันและการประกอบธุรกิจ โดยในด้านการลงทุนจะมีการศึกษาความต้องการตลาดแล้วนำมาวิเคราะห์และวางแผนการผลิตให้เหมาะสมกับตลาดและลูกค้าแต่ละประเภท
- **มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง** โดยนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาพัฒนาลายผ้าโพลีเอสเตอร์แบบดั้งเดิมมาเพิ่มลายดอกไม้และวิธีการปักเลื่อมลายต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และเป็นสินค้า OTOP ระดับ ๔ ดาว พร้อมขยายเผยแพร่ให้กลุ่มแม่บ้านได้รวมตัวกันทำเพื่อเป็นอาชีพเสริม และค่อย ๆ พัฒนาลายผ้าแบบดั้งเดิมมาเพิ่มเติมลายดอกไม้และวิธีการปักเลื่อมลายใหม่ๆ ให้หลากหลาย ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาทำขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมใบเหลียง ขนมเจาะหู กะหรี่ปั๊บ และโดนัท ให้เป็นรายได้เสริมของชุมชนอีกทางหนึ่ง
- **เป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง** โดยใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นสร้างผลงานให้เป็นประโยชน์กับตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ เช่น ออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมของกลุ่มแม่บ้านได้สวยงามน่าซื้อ มีเอกลักษณ์ของตนเอง แทนการใช้ผลิตภัณฑ์ของ

กรมการพัฒนาชุมชนที่ออกแบบให้ อีกทั้งยังรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า เช่น เอาเศษผ้าที่เหลือจากการทำผ้าคลุมหมมาทำผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดเท้า

ภูมิคุ้มกัน

- **ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย** โดยครัวเรือนมีการออมและทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน พร้อมถ่ายทอดและส่งเสริมให้เพื่อนบ้านรู้จักการทำบัญชีครัวเรือน
- **เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์** และพัฒนางานอย่างต่อเนื่องในการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ โดยเข้าไปเรียนรู้จากผู้สูงอายุในการปักจักรผ้าโพกศีรษะและฝึกหัดทำจนทำได้ดี พร้อมขยายเผยแพร่ให้กลุ่มแม่บ้านได้รวมตัวกันทำ เพื่อเป็นอาชีพเสริม และค่อยๆ พัฒนาลายผ้าคลุมหมแบบดั้งเดิมมาเพิ่มลายดอกไม้และวิธีการปักลวดลายต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาทำขนมพื้นบ้านให้เป็นรายได้เสริมของชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย
- **มีผู้สืบทอดอาชีพของตนในอนาคต** โดยมีลูกสาว ๒ คนที่กำลังศึกษาอยู่ พร้อมสร้างผู้นำสตรีรุ่นต่อไปเพื่อช่วยกันดูแลกิจการของกลุ่มแม่บ้าน

นายสมพงษ์ พรผล
บ้านท่าอยู่ ต.ท่าอยู่
อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา

นายสมพงษ์ พรผล อายุ ๗๒ ปี เรียนจบประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้ก่อร่างสร้างตัวโดยยึดอาชีพทำนา สวนยางพารา ไม้ผลและพืชหมุนเวียน พืชผัก

สวนครัว เลี้ยงปลา เปิดเป็นอาหารลดรายจ่ายในครัวเรือน และนำผลผลิตที่เหลือไปขายในตลาดชุมชน ปัจจุบันมีฐานะมั่นคง เป็นครอบครัวที่อบอุ่น และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัวอื่นในชุมชน และเป็นที่เคารพศรัทธาของญาติพี่น้องและชาวบ้านในละแวกนั้น โดยในอดีตเคยบวชเรียนมาตั้งแต่เด็กจนกระทั่งได้รับการบรรพชาเป็นพระเมื่อลาสิกขาบทและแต่งงานแล้วจึงนำธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตตลอดมา

ความรู้

- **มีการพัฒนาแสวงหาความรู้** เข้าร่วมประชุม อบรมสัมมนาต่าง ๆ อ่านหนังสือดูวิดีโอ เมื่อได้แนวทางและศึกษาวิธีการจนเข้าใจ มีการเก็บข้อมูลเป็นแฟ้มเอกสาร
- **เป็นคนที่มีความรอบรู้** และช่างสังเกตในการทำสวนยาง เช่น การให้ปุ๋ยโดยขุดหลุมใส่ปุ๋ยไว้ระหว่างต้นยาง ๔ ต้น เพื่อให้รากของต้นยางสามารถดึงปุ๋ยไปใช้ได้ โดยไม่ต้องเสียเวลาให้ให้ปุ๋ยที่ละต้น เป็นการประหยัดแรงงานและเวลา และมีการนับน้ำอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถคำนวณผลผลิตต่อต้นของยางพาราได้ถูกต้อง
- **ขยายผลถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น** ได้ดีโดยรับเป็นวิทยากรบรรยายให้แก่นักเรียน/นักศึกษา/ผู้ที่สนใจศึกษา

คุณธรรม

- **เป็นผู้นำทางความคิด** ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เพื่อนบ้าน พร้อมให้ข้อเสนอแนะพระให้เทศนาเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการใช้จ่ายของตนเองอย่างมีสติ และรอบคอบ
- **เปิดร้านค้าสวัสดิการให้สมาชิกเกษตรกร** ในการจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การเกษตรในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด และมีการทำบัญชีเพื่อความโปร่งใส ยุติธรรม
- **รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือสังคม** เช่น ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กทุกปี อุทิศตนช่วยเหลืองานด้านต่าง ๆ ทั้งของหน่วยงานภาครัฐ และสมาคมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่รับผลตอบแทนใด ๆ
- **มีความเสียสละ** ให้จัดตั้งโรงงานผลิตยางแผ่นคุณภาพดีขั้น ๑ ของชุมชนในพื้นที่ทำกินของตนเอง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำสวนยางท่าอยู่นำน้ำยางมาทำรวมกัน

ตั้งแต่การผสมน้ำยาก การรื้อยางแผ่นและตากยาง ให้แห้ง ทำให้สามารถกำหนด คุณภาพเกรดของยางได้ดี พร้อมเปิดตลาดประมูล ยางพาราทำให้เกษตรกร ได้ราคาสูง

- ให้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ของชุมชนในพื้นที่ทำกินของตนเอง เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรของ ชุมชนและรับเป็นวิทยากรบรรยาย ให้การอบรมสำหรับ ผู้ที่สนใจด้วยความทุ่มเท

ความพอประมาณ

- สร้างฐานะในครอบครัวจนมีความมั่นคง โดยใช้หลัก ในการทำงานว่าจะต้องขยันหมั่นเพียร อดทน ทำงาน ให้มีรายได้อย่างน้อยก็พอเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ มีการทำบัญชีครัวเรือนและเมื่อตัวเองพอมีกินในระดับหนึ่ง ก็คำนึงถึงความพอประมาณในการบริโภค ส่วนที่เกินพอ ก็เอื้อเพื่อแบ่งปันให้กับสังคม และผู้ที่ยังขาดแคลน ในด้านต่างๆ หรือด้อยโอกาส
- เป็นผู้นำทางปัญญาที่สร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชนลุกขึ้นมา เรียนรู้และค้นหาทางออกเพื่อให้พึ่งพาตนเองจนสามารถ สร้างความเข้มแข็งได้ ทำให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มเกษตรกร ทำสวนยางแผ่นที่มีคุณภาพดีชั้น ๑ เป็นที่ต้องการของ ตลาด สามารถกำหนดราคาขายแผ่นได้ดี

ความมีเหตุผล

- เป็นผู้ที่มีความคิดอย่างเป็นระบบและมีการวางแผน ในทุกเรื่อง เช่น ด้านลงทุนในการประกอบอาชีพ โดยจะ จัดสรรเงินไว้ล่วงหน้าในด้านรายจ่ายในการลงทุน และ เงินรายรับที่หักค่าใช้จ่ายแล้วคงเหลือเป็นเงินออมต่อปี โดยมีการหารือกับบุคคลในครอบครัวในการที่จะนำเงิน รายรับไปใช้จ่ายในสิ่งใด ต่อไป

ภูมิคุ้มกัน

- รู้จักออมและใช้จ่าย โดยทำบัญชีครัวเรือน มีการวางแผน การลงทุนแต่ละปีและร่วมปรึกษาหารือกับคนในครัวเรือน
- เป็นผู้นำชุมชน รวมกลุ่มเกษตรกรทำสวนยางทำอยู่ ขึ้นจนปัจจุบันสามารถผลิตยางแผ่นคุณภาพดี ชั้นหนึ่ง เป็นที่ต้องการของตลาด

- เป็นผู้นำในการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน เพื่อระดมเงินทุน เป็นการอำนวยความสะดวกให้เกษตรกรฝากเงินภายหลัง จากขายยางพารา เป็นการฝึกการออมเงินให้คนในชุมชน
- เป็นผู้นำทางความคิดในการทำผลิตภัณฑ์จาก เศษยางพารา ใบยางพารา เช่น ตุ๊กตา เต่า อุปกรณ์ ทางการแพทย์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากร ในชุมชน เป็นการสร้างอาชีพเสริมในชุมชนและเป็น ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่ได้รับความนิยม

ชุมชนบ้านดอกบัว หมู่ ๔ ต.บ้านดู่ อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา

บ้านบัว (ดอกบัว) มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ด้านการเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ปลูกหญ้า เลี้ยงสัตว์ และอาชีพหัตถกรรมจักสานแข่งไม้ไผ่เป็นอาชีพที่ทำให้ ประชากรในหมู่บ้านมีรายได้มาก ผลิตภัณฑ์เด่นของหมู่บ้าน ได้แก่ ข้าว หญ้าแพงโกล่า ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ (แข่ง) ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา เป็นต้นอาชีพหลักของชาวบ้าน คือ การทำนา สำหรับนอกฤดูฤดูกาลทำนา ชาวบ้านบัวได้ใช้ เวลาว่างประกอบอาชีพเสริมซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและ ทรัพยากรในท้องถิ่นโดยใช้ต้นไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มาทำส้อมไก่อ แข่ง ออกจำหน่าย ต่อมาชาวบ้านนิยมสานแข่ง ส้อมไก่อกันมากขึ้น จึงขายได้ไม่มากเท่าที่ควร ทำให้มีแนวคิด ในการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มจักสานแข่ง ช่วยสร้างรายได้เสริม ให้กับชาวบ้านบัวเป็นอย่างดีเป็นเวลากว่า ๒๐ ปีแล้ว โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอนออกจำหน่ายแพร่หลายทั้ง ภายในจังหวัดและต่างจังหวัด

ความรู้

- นำหลักวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนประกอบอาชีพ ดำเนินกิจกรรมของชุมชน โดยผู้นำชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้ต่างๆ ที่มีประโยชน์สำหรับการประกอบอาชีพจากหน่วยงานราชการ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับชุมชน โดยมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงาน ได้แก่ การทำจุลินทรีย์จากหมักกล้วย และเนื่องจากชาวบ้านบ้านดอกบัวนิยมเลี้ยงโคกกันอย่างแพร่หลาย ผู้นำในหมู่บ้านรณรงค์ให้ครัวเรือนมีการผลิตและใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและช่วยในการรักษาคุณภาพดิน ทำให้ลดรายจ่ายจากการซื้อปุ๋ยเคมีได้ปีละ ๕,๐๐๐ บาท

คุณธรรม

- มีการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันภายในชุมชน ได้แก่ มีเครือข่ายร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปันกัน จัดกิจกรรมเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมแข่งขันกีฬาในหมู่บ้านทุกปี
- มีการส่งเสริมและพัฒนาวัดหรือศาสนสถานหรือแหล่งเรียนรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้แนวทางการส่งเสริมความรู้คุณธรรม มีอาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือส่วนรวมด้วยจิตอาสาโดยไม่หวังค่าตอบแทน เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่ม อสม. ชรบ. สตบ. อปพร. กลุ่มผู้สูงอายุ ฯลฯ เพื่อให้โครงการนี้เป็นต้นแบบการขยายผลในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม และที่แสดงถึงคุณธรรมชัดเจนก็คือ การงดเหล้างานศพ ซึ่งถือเป็นกฎเคร่งครัดภายในชุมชน

ความพอประมาณ

- มีการวิเคราะห์ถึงศักยภาพชุมชนและประชาชน อีกทั้งการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้พัฒนาชุมชนและมีการทดแทนกลับคืนให้กับชุมชน โดยยึดหลักความพอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล

- ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจสังคมและทรัพยากรของชุมชนด้วยเหตุผลและความรู้ความเข้าใจ

แล้วจึงตัดสินใจนำไปใช้ในการทำแผนพัฒนาชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการลงทุนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผน รู้จักแยกแยะปัญหา อุปสรรค ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำเหล่านั้น

ภูมิคุ้มกัน

- มีการเตรียมความพร้อมรับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยทุกครัวเรือนมีการวางแผนการใช้จ่าย จัดทำบัญชีครัวเรือน ประหยัดและเก็บออม โดยเฉพาะชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยการรวมกลุ่มและมีการจัดตั้งองค์กรช่วยเหลือคนในชุมชนยามเดือดร้อน เช่น กองทุนหมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน เป็นต้น
- มีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดและรอบคอบที่สามารถช่วยลดภาวะโลกร้อน ได้แก่ การผลิตแก๊สชีวภาพใช้เอง การปลูกป่าชุมชน การจัดการขยะโดยการแยกขยะการรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก และการออกกำลังกายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เข้าถึงได้จาก http://www.moac.go.th/ewt_news.php?nid=4103&filename=index
บ้านดอกบัว. เข้าถึงได้จาก <http://www.bandokbua.com>
คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๕๐.
ประยงค์ วรรณรงค์, แนวคิดและผลงาน เศรษฐกิจพอเพียงที่ผมเข้าใจ, ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม่เรียง จ.นครศรีธรรมราช, ๒๕๕๐.
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, การประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๕๐.
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, การประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒, ๒๕๕๔.

